

Sign-Semantic Analysis of Non-Verbal Communication in the Command Images of Forces

(Study of Photos of General Martyr Ghasem Soleimani)

Omid Ali Masoudi (Ph. D.)¹

Abstract

After the martyrdom of General Ghasem Soleimani and the funeral of millions, many researchers sought the cause and reasons for the popularity of the martyr and the formation of the Soleimani school. In this study, the purpose of recognizing the non-verbal communication martyr of General Ghasem Soleimani as one of the reasons for the popularity of the martyr is to familiarize the commanders of forces and community leaders with this type of communication in communicating with the troops and the people in society. This research is qualitative research that was done with sign-semantic. The analysis unit is a photo. Out of 121 photos, 16 were purposefully selected to be analyzed according to the research pattern and areas of non-verbal communication. The results showed that the non-verbal communication of the martyr of General Ghasem Soleimani observed in the sample photos is a desirable model in non-verbal communication that can be an example for the commanders of the Islamic Resistance Front. In the sign-semantic analysis of the surviving photographs of the martyr, among the eight area of non-verbal communication in the research model, six area including kinematics, privacy, sentimental messages, cover, color, signs, and symbols were observed and analyzed in the sample photographs. Only two area Metalanguage and time were not observed due to limited images and non-recording in photos.

Keywords: *Martyr Soleimani, Non-Verbal Communication, Command, Sign, Semantic, Photo.*

1. Associate Professor, Department of Social Relations, Faculty of Culture and Communication, Soore University, Tehran, Iran. Email: masoudi@soore.ac.ir

تحلیل نشانه - معناشناختی ارتباطات غیر کلامی در تصاویر فرماندهی نیروها

امید علی مسعودی *

تاریخ دریافت:

تاریخ پذیرش:

چکیده

پس از شهادت سردار قاسم سلیمانی و تشییع جنازه میلیونی، بسیاری از محققان در جستجوی علت و دلایل محبوبیت شهید و شکل‌گیری مکتب سلیمانی برآمدند. در این تحقیق، هدف شناخت ارتباطات غیر کلامی، سردار شهید قاسم سلیمانی به عنوان یکی از دلایل محبوبیت شهید برای آشنایی فرماندهی نیروها و مدیران جامعه با این گونه از ارتباطات در برقراری ارتباط با با نیروها و مردم در جامعه است. این تحقیق یک تحقیق کیفی است که با نشانه - معناشناختی انجام شد. واحد تحلیل یک عکس می‌باشد. از میان ۱۲۱ عکس از عکس‌های مورد بررسی تعداد ۱۶ عکس به صورت هدفمند انتخاب شدند تا با توجه به الگوی تحقیق و حوزه‌های ارتباط غیر کلامی به تحلیل آن‌ها پرداخته شود. نتایج تحقیق نشان داد که ارتباطات غیر کلامی سردار شهید قاسم سلیمانی مشاهده شده در عکس‌های نمونه، به الگویی مطلوب در ارتباطات غیر کلامی است که می‌تواند سرمشقی برای فرماندهان و رزمندگان جبهه مقاومت اسلامی باشد. در تحلیل نشانه - معناشناختی عکس‌های برجای مانده از شهید، از میان هشت حوزه ارتباطات غیر کلامی در الگوی تحقیق، شش حوزه شامل حرکت‌شناسی، حریم شخصی، پیام‌های بساویی، پوشش، رنگ، و نشانه‌ها و نمادها در عکس‌های نمونه مشاهده و تحلیل شدند. تنها دو حوزه فرازبانی و زمان به دلیل محدودیت تصاویر و عدم ثبت در عکس‌ها مشاهده نشد.

کلیدواژه‌ها: سردار شهید سلیمانی، ارتباط غیر کلامی، فرماندهی، جبهه مقاومت، نشانه، معناشناختی، عکس.

مقدمه

در سال‌های اخیر پژوهشگران توجه زیادی به مبحث تعامل اجتماعی ماهرانه داشته‌اند. «این نکته که برخی انسان‌ها تعامل گران‌مایه‌تری هستند، باعث شده تا پژوهش‌های دقیقی و منظمی درباره ماهیت و کارکردهای تعامل اجتماعی انجام شود». (هارجی و همکاران، ۱۳۷۷: ۱۱) از آنجا که تعامل اجتماعی در درون فرهنگ و با برقراری ارتباط صورت می‌پذیرد و در ارتباطات با دنیای ارتباط کلامی و غیر کلامی روبرو هستیم، اهمیت نوع دوم در بسیاری از تحقیقات مورد توجه قرار گرفته است. اهمیت رفتارهای غیر کلامی در این است که: «رفتارهای غیر کلامی علاوه بر اینکه مکمل گفتار هستند، حالات عاطفی را نیز می‌رسانند». (همان: ۵۱) بیشتر افرادی که در تعامل اجتماعی ماهرانه موفق بوده‌اند و مانند سردار شهید سلیمانی دارای رنفوذ و اعتبار هستند در تعاملات اجتماعی از رفتارهای کلامی و غیر کلامی موثری برخوردار بوده‌اند.

در بسیاری از منابع درباره فرهنگ و ارتباطات این دو مقوله مهم در زندگی اجتماعی را همسان دانسته و تاکید شده است که «فرهنگ همان ارتباط» است. ارتباطات انسانی فرایند پیچیده‌ای است و مطالعه پیرامون دو قلمرو اساسی آن، ارتباطات کلامی و غیر کلامی کمک شایان توجهی به این حوزه از علوم اجتماعی کرده است. با توجه به سهم بسیار زیاد ارتباطات غیر کلامی در روابط بین افراد جامعه، می‌توان بیشتر به اهمیت آن پی برد. از آنجا که ارتباطات غیر کلامی مجموعه‌ای از نشانه‌ها برای انتقال معنی است، نشانه-معناشناختی ارتباطات غیر کلامی می‌تواند در روشن ساختن معنای مورد انتظار فرستندگان پیام که اصطلاحاً آن را «پیام خاموش» می‌خوانند بسیار مثر ثمر باشد. پس از شهادت سردار شهید قاسم سلیمانی به دلیل محبوبیت این فرمانده در میان نیروهای جبهه مقاومت اسلامی و عموم مردم انقلابی و موفقیت‌ها و پیروزی‌های او در برابر تروریسم جهانی، این پرسش مطرح شد که ابعاد گوناگون شخصیت و اقتدار فرماندهی این شهید از کدام منابع قدرت و مدیریت سرچشمه گرفته است؟ در این تحقیق، پژوهشگر به مطالعه و بررسی بعد ارتباطات غیر کلامی فرماندهی شهید به عنوان یکی از منابع موثر بر نیروها پرداخته است. فرهنگ ایرانی-اسلامی از منابع غنی برای احصاء فرهنگ و ارتباطات موفق در جوامع امروزی دنیا است. با این وجود فقدان الگوی بومی مناسب برای ارتباطات غیر کلامی نه تنها در میان فرماندهان نیروهای رزمی و غیر رزمی بلکه در میان مدیران بخش‌های مختلف جامعه به عنوان یک مساله وجود دارد.

در این تحقیق تلاش شده است تا با تحلیل ارتباطات غیر کلامی یکی از فرماندهان موفق در جامعه ایران اسلامی، زمینه را برای تحقیق بیشتر و دستیابی به الگویی مناسب در ارتباطات غیر کلامی فراهم نماید. اهمیت این تحقیق، پر کردن بخش از خلاء موجود در بخش نظری ارتباطات در جامعه اسلامی و ضرورت آن، نیاز مدیران به داشتن الگویی برای بهره مندی از ارتباطات غیر کلامی برای ارتباطات موثر در فرماندهی و مدیریتشان است.

هدف تحقیق

در این تحقیق، هدف شناخت ارتباطات غیر کلامی، سردار شهید قاسم سلیمانی برای آشنایی فرماندهان و مدیران جامعه با این گونه از ارتباطات با نیروها و مردم در جامعه است.

ادبیات تحقیق

در این بخش ابتدا با مراجعه به تحقیقات پیشین، برخی تحقیقات انجام شده در موضوع تحقیق را بررسی می‌نماییم و سپس به چارچوب مفهومی تحقیق می‌پردازیم.

الف) پیشینه تحقیق

درباره این موضوع تحقیق مستقلی تاکنون انجام نشده است اما برخی پژوهش‌ها در این حوزه در جدول (۱) آمده است.

جدول ۱. پیشینه تحقیق

نام تحقیق	عنوان تحقیق	خلاصه نتایج
سارا ایلشت یلم (۱۳۸۴)،	نشانه‌شناسی و طراحی	محقق از مطالعات نشانه‌شناسی برای فهم جوانب ارتباطی طراحی بهره می‌برد و نتیجه می‌گیرد که می‌توان از روش‌های نشانه‌شناختی برای درک و تحلیل بهتر از محصولات و فناوری‌های اطلاعاتی در آینده کسب کرد.

نام تحقیق	عنوان تحقیق	خلاصه نتایج
حبیب الله آیت اللهی (۱۳۸۵)	نشانه‌ها و نشانه‌شناسی هنر	پژوهشگر مفهوم و گونه‌های نشانه‌شناسی در هنرها از دیدگاه قرآن مجید را بررسی کرده است. نتایج نشان داد که هنر و دین از یک منشاء وریشه‌اند. «نشانه‌شناسی» هنر و دین در ارتباط با همدیگر و این دو راه‌های هدایت و رسیدن به یگانگی خداوند هستند.
مرتضی بابک معین (۱۳۸۵)	سیر زایشی معنا	ضمن تعاریفی از نشانه‌شناسی مکتب پاریس، تئوری سیر زایشی معنا گرماس را به عنوان ابزاری در جهت تجزیه و تحلیل آثار نقاشی مطرح می‌کند.
محمدرضا ابوالقاسمی (۱۳۹۳)	چالش‌های نشانه شناختی نقاشی و نقد نقاشی	به مسئله نقد نقاشی از دو نظام نشانه شناختی زبانی و بصری و همزمانی و سازگاری این دو در یک متن می‌پردازد
فرشته دیانت (۱۳۹۶)	بررسی اهمیت نشانه‌شناسی (دلالیت معنایی) در عکس‌های مفهومی	در تحقیقی نتیجه گرفت که عکس سند تلقی می‌شود و رویکردی به واقعیت دارد؛ بنابراین به گونه‌ای پای ثابت هنر مفهومی به شمار می‌رود. همچنین از آنجایی که عکس‌ها بیش‌ترین شباهت را به موضوع دارند، نشانه‌های شمایی به حساب می‌آیند که گاهی نقش نماد و گاه نقش نمایه پیدا می‌کنند و در انتقال معنا و مفهوم اثر هنری، نقشی اساسی و محوری بازی می‌کنند.
پریسا شاد قزوینی (۱۳۹۶)	تحلیلی تطبیقی بر ساختار و فرم در آثار نقاشی دفاع مقدس و جنگ جهانی اول	پریسا شاد قزوینی (۱۳۹۶) در تحلیلی مقایسه‌ای به ساختار اجرایی آن‌ها یکی تأکید بر آکسپرسیونیسم و دیگری آرمانگرایی و اسطوره‌پروری می‌پردازد

نقطه تمایز مقاله با پژوهش‌های پیشین در این است که با روش تحلیل نشانه-معنا شناختی و با رویکرد سیر زایشی معنا در صدد یافتن معنا و واقعیات پنهان در لایه‌های مختلف پنهان ارتباطات غیر کلامی موثر در فرماندهی نیروها در جبهه مقاومت، پرداخته است.

تعریف مفاهیم

این تحقیق یک تحقیق اکتشافی و از نوع کیفی است. لذا فاقد فرضیه است و بجای متغیر، مفاهیمی در آن مطرح می شود که تعاریف آن ها ارائه می شود:

عکس: عکس، شکل خاصی از تصویر است؛ تصویری که از طریق به انجام دادن کشیدن اشیاء، آدم ها و مکان ها - چنان که در آن لحظه خاص از منظر دوربین جلوه گر می شوند - عمل می کند. (ولز، ۱۳۹۶: ۴) تصویری که از شی یا شخص در آب یا آینه و ... پیدا شود.

نشانه تصویری: «نشانه ای است که میان صورت و مفهوم آن شباهتی عینی و تقلیدی هست مثل نقش مار که بر خود مار دلالت می کند و به سبب شباهت ظاهری می توان از اولی به دومی راه برد». (محسنیان راد، ۱۳۶۹: ۱۹۴)

معنا: از نظر دیوید برلو: «معنی چیزی ذاتی و جدا نشدنی از بسیاری تعاریف زبان است». [...] معنی وابسته به کدهایی است که ما در ارتباط انتخاب می کنیم». (محسنیان راد، ۱۳۶۹: ۸۲). لذا در این تحقیق، معنی در کدهایی است که در عکس ها وجود دارد و باید رمزگشایی شوند.

ارتباط: به معنای تبادل پیام میان فرستنده و گیرنده است. ژان مزنو، روانشناس اجتماعی معاصر می گوید: «ارتباط به معنای وسیع، عبارت از مبادله پیام ها است. به عبارت دیگر، فرآیندی است که براساس آن، معنایی میان اشخاص یا گروه ها مبادله می شود». (دادگران، ۱۳۹۱: ۱۶) به نقل از (مزنو، ۱۹۷۵: ۱۶۴).

ارتباطات غیر کلامی: انتقال معنی از طریق غیر ارتباط کلامی، نوشتار و گفتار است. «بهترین مثال برای ارتباطات غیر کلامی، بیان چهره و اشارات بدنی^۱ است. ضمن آنکه تن صدا، سکوت های بین کلمات و یا تکیه بر کلمه ای که عملاً مرتبط به هردو است، نمونه ای از ارتباطات غیر کلامی است». (فرهنگی، ۱۳۹۵: ۴۴).

ب) چارچوب مفهومی

اگر بپذیریم که انسان ها برای برقراری ارتباط بایکدیگر و اوردیک فرآیند می شوند، آنگاه به تعریف هولی و کابراس (۱۹۹۱) نزدیک می شویم که می گویند ارتباط، فرایند ارسال و دریافت پیام

است. ویمن و گایلز (۱۹۸۸) هم برای نکته تاکید دارند که برای برقراری ارتباط حداقل دونفره تبادل معنا می پردازند و بر اساس ادراکات خود و معانی دریافت شده درباره واکنش و پاسخ خودشان تصمیم می گیرند. در این فرایند علاوه بر فرستنده، پیام و گیرنده عوامل دیگری هم ممکن است حضور داشته باشند. (فیسک، ۱۹۸۲ و کادنک ۱۹۹۱) کانال، سروصدا، فیدبک (بازخورد) و بافت را از جمله مولفه های دیگر ارتباطات می دانند.

ارتباطات به دو طریق انجام می شود: ارتباطات کلامی و ارتباطات غیر کلامی در اهمیت ارتباطات غیر کلامی همین بس که بخش بسیار کوچکی از تبادل معنا بین افراد به ارتباطات کلامی اختصاص دارد. آلبرت محرایان (۱۳۹۹) یکی از کسانی است که در این زمینه تحقیقات بسیاری انجام داده است، در قانون معروف خود که به قانون ۵۵-۳۸-۷ زبان بدن ب معروف است و معتقد است در یک ارتباط ما تنها ۷ درصد از زبان گفتار استفاده می کنیم. ۳۸ درصد از اطلاعات بوسیله تن صدا و ۵۵ درصد پیام توسط زبان بدن رد و بدل می شود. (ویکی روان، ۱۳۹۶)

البته عده ای نیز این سخن محرایان را رد کرده و اعتقاد دارند اگر این سخن درست بود ما تنها ۷ درصد از ایمیل های خود را متوجه می شدیم و یا در مواجهه با افرادی که زبان آنها را نمی دانیم ۹۳ درصد از حرف های او را از روی علائم غیر کلامی متوجه می شدیم. محرایان می گوید: در حقیقت در حوزه ارتباطات وقتی که کلمات ما با پیام های خاموش در تناقض هستند، احساسات، بیان چهره ای، حالات، حرکات و ژست ها ما را در درک پیام ها کمک می کنند. (محرایان، ۱۹۷۱: ۳)

آلبرت محرایان در کتاب «پیغام خاموش» خاطرنشان می کند که پیام های خاموش ما می تواند سخن ما را تقویت و یا آن را نفی کند.

«همچنین بسیاری برای این باورند که همواره ارتباطات غیر کلامی از درون انسان نشات می گیرد و اغلب نمی توان آن ها را کنترل کرد. این نتایج خود به تنهایی بیانگر اهمیت آشنایی و کاربرد صحیح این نوع از ارتباطات است». (فرهنگی، ۱۳۹۵: ۴۵) از آنجا که ارتباطات غیر کلامی غیر ارادی است و قابل کنترل نیست می تواند در انتقال معنا به مخاطب کمک کند. دریافت معنا به ارتباط موثر می انجامد. اگرچه کانال های ارتباطات کلامی، اغلب گفتار و نوشتار است اما کانال های ارتباطات غیر کلامی متنوع تر و بیشتر است و شامل: حواس لامسه، شامه و زبان آوایی، فضا، زمان، زبان بدن و وضعیت ظاهر و استفاده از اشیاء می باشد (همان: ۴۷).

برای پی بردن به ارتباطات غیر کلامی آلن پیز به بررسی علائم ذاتی، ژنتیکی، اکتسابی و فرهنگی توجه نمی کند. (پیز، ۱۳۹۴: ۲۱)، همچنین شناخت نشانه‌های مخفی مانند سیگار، عینک و آرایش نیز در ارتباطات غیر کلامی مورد بررسی محققان بوده است. (پیز و پیز، ۱۳۹۷: ۲۳۵) در مجموع بیشتر محققان بر هشت حوزه پیام‌های غیر کلامی تاکید دارند که در جدول (۲) قابل مشاهده اند. در این تحقیق برای تحلیل رفتارهای غیر کلامی از این هشت حوزه به عنوان چارچوب نظری تحقیق استفاده شده است.

جدول ۲. حوزه‌های ارتباط غیر کلامی (فرهنگی، ۱۳۹۵: ۶۴)

حوزه	مثال
حرکت شناسی	حرکات بدنی، ژست، حرکات چشم، ادا، سرعت راه رفتن
فرازبانی	چگونگی گفتن کلمات، تغییرات صدا، سکوت
حریم شخصی	چگونگی استفاده از فاصله و فضا در ارتباطات
پیام‌های بساوبی	شکل‌های مختلف تماس لمسی
پوشش	ظاهر و سبک لباس پوشیدن
رنگ	رنگ لباس‌ها و رنگ‌های محیطی
زمان	استفاده از زمان در ارتباطات
نشانه‌ها و نمادها	[اشیاء، انگشتر، عینک، اسلحه و ...]

سؤال اصلی تحقیق

- تحلیل نشانه - معناشناختی ارتباطات غیر کلامی حوزه‌های ارتباط غیر کلامی در عکس‌های شهید سردار سلیمانی چگونه است؟

سؤالات فرعی

- تحلیل نشانه - معناشناختی ارتباطات غیر کلامی در ۸ حوزه حرکت شناسی، فرازبانی، حریم شخصی، پیام های بساوایی، پوشش، رنگ، زمان و نشانه ها و نمادها در عکس های شهید سردار سلیمانی چگونه است؟

روش تحقیق

این تحقیق به دلیل اکتشافی بودن فاقد فرضیه و مبانی نظری است وبا روش کیفی انجام شده است روش تحقیق، روش نشانه - معناشناختی است و واحد تحلیل یک عکس می باشد. از میان ۱۲۱ عکس از عکس های مورد بررسی تعداد ۱۶ عکس به صورت هدفمند انتخاب شد تا با توجه به مبانی نظری حوزه های ارتباط غیر کلامی به تحلیل آن ها پرداخته شود. نشانه - معناشناختی، نوعی روش تحلیل و بررسی متون را بیان می کند که با تحول و تغییر در روش تحلیل نشانه شناسی و معناشناسی حاصل شده است. اصطلاح نشانه - معناشناسی نه پیچیدگی بیشتری ایجاد می کند، نه متن را زیاتر جلوه می دهد و نوگرایی ای به دنبال دارد. این اصطلاح به طور مستقیم با تحول نشانه شناسی مربوط می شود. هر محقق در تحلیل نشانه شناسی یک متن، نشانه های منفرد، نشانه های کلان، نشانه های خرد و یا مجموعه ای از نشانه ها را بررسی می کند. در حقیقت نتیجه نهایی از این تحلیل نشانه ها را طبقه بندی و فهرست می کند. در این روش ارتباط نشانه ها با هم و تعامل آنها با معنا اصلاً مطرح نیست. بررسی کلام یا متن با روش معناشناختی محقق را به یافتن واحدهای کوچک و بزرگ معنایی و پرداختن به معناهای ضمنی رهنمون می سازد. بنابراین، در روش معناشناختی صرف توجهی به تعامل بین نشانه و معنا نمی شود. (نداف، ۱۳۹۹: ۵۶). به همین دلیل محقق به تحلیل هر عکس به عنوان یک واحد تحلیل بسنده کرده و سپس به نتیجه گیری پرداخته است.

نشانه - معناشناسی روش جدیدی است که در آن نشانه ها و معناها در فرایند گفتمان و تعامل شان با یکدیگر بررسی می شود. پایه گذار روش نشانه - معناشناسی گفتمانی گرمس است. به عبارتی، نظام های گفتمانی محقق را در مطالعه تعامل بین نشانه ها و معناها و جریان این معنا سازی

یاری می‌کنند. روش نشانه - معناشناسی ابزاری علمی است که به کار مطالعه و بررسی ساز و کار شکل‌گیری و تولید معنا در گفتمان‌ها می‌آید (شعیری، ۱۳۸۵، ۵).

با مطرح شدن بحث گفتمان، نیاز به روشی در مطالعه نشانه و معنا بیشتر حس شد. مطالعه معنا بدون در نظر گرفتن تمام ابعاد گفتمانی که جریان معناسازی در آن شکل می‌گیرد امروزه غیرممکن به نظر می‌رسد. هر نشانه در دیدگاه گفتمانی در تعامل، چالش، تبانی، پذیرش، طرد، تناقض، تقابل، همگرایی، واگرایی، همسویی، دگرسویی، همگونی و دگرگونی با نشانه‌های دیگر، حرکتی فرایندی را رقم می‌زند که خود راهی به سوی تولید معناست. به عبارت دیگر، هر نشانه، یک گونه منعطف، تغییرپذیر، پویا و سیال، متکثر، چندبعدی و تنشی است که معنا را تعاملی، تحول‌پذیر، پویا، فرایندی، تثبیت‌شده و چندوجهی می‌کند (شعیری، ۱۳۸۵، ۱-۲).

نشانه - معناشناسی در نظام‌های گفتمانی چگونگی کارکرد، تولید و دریافت معنا را می‌شناسد. در حقیقت، روش نشانه - معناشناسی به دنبال فهم چگونگی تولید نشانه‌ها در انواع گفتمان است. بنابراین این روش نمی‌تواند متن را جدا از شرایط و بافتی که در آن ایجاد شده بررسی و تحلیل کند. رسیدن از نشانه به معنا در روش نشانه - معناشناسی با نگاهی فرایندی و تعاملی حاصل می‌شود. در مطالعات به این روش کوچکترین واحد معنایی معنی‌ناامیده می‌شود. همچنین در این حوزه به مطالعه معنی‌ها پرداخته می‌شود. نگاه فرایندی طیف از نشانه تا معنا را شامل می‌شود. پژوهشگر در راه رسیدن به معنا در نگاه پروسه‌ای از تعامل و هم‌آمیختگی میان نشانه‌ها، حوزه عواطف و احساسات، شرایط و موقعیت‌های ایجاد گفتمان و... کمک می‌گیرد.

نشانه‌ها بر خلاف نشانه‌شناسی کلاسیک و سخت‌گرا در نشانه - معناشناسی فرصت نشان‌پذیری مجدد پیدا می‌کنند. بدان معنی که نشانه‌های معمول با کارکردهایی تکراری و رایج به نشانه‌هایی نامعمول و نو با کارکردهایی دور از انتظار و زیبایی‌شناختی مبدل می‌شوند (شعیری، ۱۳۸۵، ۶).

دیدگاه گفتمانی با رویکرد نشانه - معناشناختی معتقد است تولیدات زبانی تابع فرایندی پیچیده هستند که عوامل نشانه - معنایی بسیاری در آن دخیل اند. در چنین دیدگاهی، بر خلاف روش‌های مطالعه ساختگرایی که تولیدات زبانی را ابژه‌هایی بیرونی و مس‌تقل از تولیدکننده آن می‌دانستند، آنچه دارای اهمیت است نوعی حضور و موضع گفتمانی است که پویا بودن آن

همواره ما را با نوعی جهت گیری گفتمانی، بسط روابط، تعامل بین نیروهای همسو یا همگرا و نا همسو یا واگرا سوق می دهد (شعیری، ۱۳۸۸: ۳۳) در نشانه - معناشناسی گفتمانی، که در آن همواره معنا تابع مذاکره و کشمکش و تنش بین سطوح زبانی است (همان: ۳۳)

در این تحقیق برای تحلیل نشانه - معنا شناختی برای ورود به گفتمان عکس و معناشناسی آن از توصیف عکس نیز بهره برده ایم از نظر تری برت (Terry Barret): «توصیف یک عکس، یا یک نمایشگاه، یعنی توجه به هر آنچه بدان مربوط می شود و بازگو کردن آن به دیگران». (برت، ۱۳۹۸: ۲۲)

ژان فرانسوا بردرون، پیش شرط درست بودن یک عکس را بر گرفته شدن از نشانه معناشناختی می داند و کم و بیش این امر را شامل نظم دستور زبان می داند. او معتقد است برای این امر باید حداقل توانایی داشتن معنا را به تصویر قائل شویم. (برودون، ۱۳۹۳: ۹) رولان بارت نیز می گوید: «هدف از پژوهش نشانه شناختی بازسازی کارکرد نظام های دلالتی غیر از زبان است که معمولاً به همان روش معمول ساخت گرایان صورت می گیرد» (بارت، ۱۰۶، ۱۳۹۶)

«به این ترتیب، نشانه - معناشناختی تصاویر در بطن دغدغه های بلاغت تصویری به وجود آمد. برای توجه به هنجارگریزی ها که تاثیر دلالت بلاغی را به وجود می آورند، باید به قواعد کلی پرداخت که این هنجارگریزی ها نسبت به آن هابه شکل بلاغی تبدیل می شوند». (دونرو و سونسون، ۱۳۹۳: ۲۰۸)

در این تحقیق، براساس نشانه - معناشناختی و از طریق شناخت روابط اجزای تشکیل دهنده در عکس ها همچون رمزگانی که ورنر همر ستینگل، معتقد است: «بدن انسان اصلی ترین انتقال دهنده رمزگان های نمایشی است». (ستینگل، ۱۳۹۶: ۳۵) به تحلیل و توصیف ارتباطات غیر کلامی پرداخته شده است. ستینگل فهرستی از ده رمزگان (و معنایی که انتقال می دهند) را نشان می دهد که در رفتارهای غیر کلامی قابل تحلیل می باشند: تماس جسمانی، نزدیکی (حریم شناسی) جهت گیری، ظاهر، سر تکان دادن، حالت چهره، ایما و اشاره (نظام نشانه های حرکت)، حالت بدن، حرکت چشم و ارتباط بصری و جنبه های غیر کلامی گفتار و سایر عناصر نشانه ای که در چارچوب مفهومی تحقیق بدان ها اشاره شد، به واکاوی در لایه های مختلف پرداخته ایم تا به معناها و مفاهیم و مقوله های ارزشی و فراگیر در لایه های زیرین فراتر از محدودیت های زمانی و مکانی موجود در لایه روستا ساخت دست یابیم. (همان: ۳۵-۳۶).

روایی و پایایی

برای اطمینان از اعتبار پژوهش معیارهای چهارگانه معرفی شده از سوی گلنزر (۱۹۹۸) یعنی تناسب^۱، مرتبط بودن^۲، مؤثر واقع شدن و کاربردپذیری^۳، قابلیت اصلاح^۴ موردتوجه قرار گرفته (کر، ۲۰۱۱؛ به نقل از ساغروانی و همکاران، ۱۳۹۳) و تلاش شد به جای تحمیل نظریه به داده‌ها، نظریه از بطن داده‌ها پدیدار شود. بر اساس استراتژی‌های ممیزی پژوهشی، روایی و پایایی باید به طور فعال حاصل شود، به جای آنکه از جانب داوران خارجی تأیید یا رد شود. حساسیت پژوهشگر^۵، انسجام روش‌شناسی^۶، متناسب بودن نمونه، گردآوری و تحلیل هم‌زمان داده‌ها، اندیشیدن تئوریک از جمله مهم‌ترین استراتژی‌ها است (کرسول، ۲۰۰۵؛ به نقل از دانایی فرد و مظفری، ۱۳۸۷) که تلاش شد همه آنها موردتوجه قرار گیرند.

یافته‌های تحقیق

برای تحلیل و توصیف نشانه-معناشناسی رفتار غیر کلامی سردار شهید قاسم سلیمانی و آشنایی با بخشی از مکتب تربیتی نیروهای تحت امر، از میان عکس‌های منتشر شده تعداد ۱۵ عکس را به صورت هدفمند انتخاب و با توجه به رفتارهای غیر کلامی توصیف و تحلیل شدند. شهید قاسم سلیمانی، از ساعت ترور، تبدیل به یک رسانه جدید برای نرم‌افزار مقاومت شد. ملت‌ها در سوگ و محکومیت ترور او، از کشمیر، هند، افغانستان، پاکستان و ایران، تا ترکیه، عراق، سوریه، لبنان و یمن، و تا برخی شهرهای آفریقا و اروپا و آمریکا به خیابان‌ها آمدند و آن تشییع چند ده میلیونی در ایران اتفاق افتاد. بی‌گمان ابعاد مختلف شخصیت سلیمانی از او یک قهرمان ساخته بود برای شناخت بیشتر این شخصیت، شیوه‌های ارتباطی او بر همه این ابعاد سایه افکنده است.

با شناخت شیوه‌های ارتباطی شهید سلیمانی و معرفی آن به جامعه می‌توان الگویی مناسب

1. Fit
2. Relevance
3. Work or applicability
4. Modifiability
5. Investigator Responsiveness
6. Methodological Coherence

برای ارتباطات انسانی ارائه کرد. کریس مورفی سناتور آمریکایی که تاکید کرد «ژنرال سلیمانی به عنوان یک شهید، می تواند برای آمریکا به مراتب خطرناک تر باشد. سؤالی که باید از خود پرسیم این است که او زمانی که زنده بود، خطرناک تر بود، یا الان که کشته شده؟ این اعتراف سناتور آمریکایی نشان از آن دارد که: «راه و رسم شهید و مکتب او ادامه خواهد داشت».

همچنین، خبرگزاری رویترز نوشت «حجم جمعیت حاضران در این تشییع، شبیه جمعیتی بود که برای تشییع پیکر آیت الله خمینی به خیابان ها آمدند». خبرنگار نیویورک تایمز هم گزارش داد «دریای یکران مردم، در مراسم حضور یافته اند. سیل بی پایان و چند میلیونی مردم از ساعت ۶ صبح در خیابان هستند. در ۲۵ سالی که ایران را پوشش خبری می دهم، هرگز چیزی شبیه این را ندیده بودم».

مایک پمپئو رئیس وقت سیا هم ۱۱ آذر ۹۶ تأیید کرد قاسم سلیمانی به نامه او بی اعتنایی و حتی از دریافت و باز کردن آن امتناع کرده است. حجت الاسلام و المسلمین محمدی گلپایگانی در روایت ماجرا می گوید «همین اواخر زمانی که سردار سلیمانی در بوکمال بود، رئیس سیا به وسیله یکی از رابطان خود در منطقه، نامه ای برای سردار فرستاد اما ایشان گفت نامه تو را نمی گیرم و نمی خوانم و اصلاً با این افراد صحبتی ندارم». باید سلیمانی باشید تا آمریکا التماس بکند. و اگر به مکتب او پشت کنید، شما باید التماس آمریکا را بکنید و جز خدعه نبینید.

شخصیت شهید سلیمانی ابعاد گوناگونی دارد که اینچنین دشمن از او بیم دارد و دوست در قلبش جای می دهد. در این تحقیق تنها به بعد نشانه شناسی ارتباطات غیر کلامی او برای شناخت معناها می پردازیم. شناختی که باری بردن به ارتباطات موثر در فرماندهی نیروها قابل درک است. عکس ها در پیوست مقاله آمده است.

۱- معنا کاوی حالات چهره: صلابت

چهره سردار شهید سلیمانی همانگونه که در عکس شماره (۱) مشاهده می شود، در عین صلابت و استواری نوعی از تفکر و اندیشه را بیان می کند. تماس چشمی در ارتباطات غیر کلامی اهمیت خاصی دارد. تماس چشمی در فرهنگ های مختلف بیانگر صلابت، اعتماد به نفس، توجه، صداقت، علاقمندی، محبت و... می باشد. می توان از

عکس شماره ۱. چهره سردار شهید سلیمانی

طریق نوع نگاه افراد به اطلاعات فراوانی دست یافت. می توان از نگاه افراد به پیام های درونی آنها پی برد. در این عکس نوعی چپ نگاه کردن به دشمن وجود دارد. ابهت در نگاه چشمی، با چهره سردار، موهای خاکستری به عنوان نشانه تجربه و لباس سبز که به معنای استقامت، استواری و خودارزشمندی است. معنای دیگری را در زرف ساخت تصویر متبادر می کند و آن نشانه تفکر سردار است.

۲- اشارات

حرکات و سیگنال های عمدی یک روش مهم برای برقراری ارتباط بدون معنی است. حرکات معمول شامل دست تکان دادن، اشاره و استفاده از انگشتان برای نشان دادن مقادیر عددی است. سایر حرکات خودسرانه و مربوط به فرهنگ است. دست تکان دادن در ارتباطات غیر کلامی جزو ژست های نمادین است که به طور قراردادی حاوی معنا هستند. در این عکس لباس سفید سردار با رنگ سفید و خاکستری پس زمینه، آسمان و پایه چراغ برق، معنای بی طرفی و خنثی بودن را در ذهن متبادر می کند و رنگ سبز درختان، استقامت، استواری و ارزشمند بودن صحنه را نشان می دهد. حرکت روبه بالای ابروان، نشانه رضایت در عین بی طرفی در برابر دوربین است. عکس شماره (۲) در پیوست مقاله این امر را بخوبی نشان می دهد.

عکس شماره ۲. اشارات بدن

حرکت دست‌ها

با توجه به عکس شماره (۳)، علاوه بر نشانه‌هایی که در صورت و چهره فرد می‌توان در معنانشناسی توصیف و تحلیل کرد، حرکات دست‌ها و انگشتان می‌تواند بیانگر عواطف باشند. علامت پیروزی با انگشتان به شکل عدد ۷ در فرهنگ اروپائیان، مشت گره کرده به معنای خشم و تکان دادن دست‌ها به معنای خدا حافظی و نشانه‌هایی که در این زمینه دست‌ها به مخاطب منتقل می‌کنند در انتقال معنی نقش بسزائی دارند. در این عکس دوانگشت سردار به سمت جلو و نگاه ایشان به نقطه‌ای در دوردست، بیانگر تعیین هدف و حرکت برای رسیدن به آن است.

عکس شماره ۳. اشارات دست

حرکت‌شناسی دست

برای حرکت‌شناسی در ارتباطات غیرکلامی سردار شهید سلیمانی، عکس شماره (۴)، عکسی ماندگار و کم‌نظیر است. در سلام‌ها و احترام‌های نظامی استانداردهایی وجود دارد مانند خبردار ایستادن و سلام نظامی که نوک انگشتان روی گونه قرار می‌گیرد. در عکس شماره (۴) پیوست، یک حرکت ویژه از دست را به نشانه احترام فراوان سردار به فرماندهی کل قوا را شاهد هستیم. او علاوه بر رعایت سلام و احترام نظامی به فرمانده با گذاشتن کف دست بر روی قلب خود به نشانه حضور فرمانده در قلب خود، نهایت تواضع و احترام را قائل می‌شود. لبخند محبت‌آمیز و نگاه پر عاطفه سردار تکمیل‌کننده نشانه‌ها برای بیان عشق و علاقه وصف‌نشدنی به فرمانده استحال بدن و حرکت نیز می‌تواند اطلاعات زیادی را منتقل کند. تحقیقات در مورد زبان بدن از دهه ۱۹۷۰ رشد قابل توجهی داشته است، اما رسانه‌های مشهور به تفسیر بیش از حد حالت‌های تدافعی، حالت دست به سینه و انداختن پاها بر روی هم توجه دارند.

عکس شماره ۴. حرکت‌شناسی دست

دست بر سینه نشانه تواضع و محبت است. مخصوصاً اگر شخص دست روی قلبش بگذارد که منبع حیات است و یا ساییدن شانه‌ها و در آغوش گرفتن عالی‌ترین نوع ابراز محبت و دوستی است.

۳- زبان شناسی

در ارتباطات غیر کلامی، زبان شناسی به ارتباط صوتی جدا از زبان تکلم اشاره دارد. در نشانه‌های فرازبانی، این شامل عواملی مانند تن صدا، بلندی صدا، انعطاف پذیری و زیر و بمی صدا می‌باشد. صدای آرام و صمیمی از جمله نشانه‌های کلام و بیان سردار شهید در سخنرانی‌ها است که بر صمیمیت بیان او می‌افزاد و مخاطب را جذب سخنرانی می‌کند.

علاوه بر این برای ارتباط با غیر هم زبانان می‌توان از اشارات استفاده کرد ولی سردار سلیمانی به دوزبان عربی و انگلیسی می‌توانست با غیر هم زبانان صحبت کند. این هم زبانی کمک بزرگی به برقراری ارتباط می‌کند.

همچنین ایشان می‌توانستند مستقیماً اخبار و اطلاعات را از رسانه‌های غیر فارسی زبان دریافت کنند. در عکس شماره (۵) استفاده سردار از حرکت دست و حالت چهره او نشان دهنده تسلط بر موضوع سخنرانی است که براعت‌ماد مخاطبان می‌افزاید. در عکس شماره (۶) پیوست، نشانه‌های فرازبانی در هنگام سخنرانی شهید قابل مشاهده است.

عکس شماره ۵.

عکس شماره ۶. نشانه‌های فرازبانی

۴- زبان بدن و طرز ایستادن مؤثر در برقراری ارتباط

ابراز محبت به ویژه در ابتدای هردیداری، در فرهنگ‌های مختلف با نشانه‌های متفاوتی همراه است. ژاپنی‌ها تعظیم می‌کنند، اعراب مصافحه دارند، ایرانی‌ها دست می‌دهند. سردار سلیمانی در دیدار با برادران عراقی به سنت آنها ادای احترام می‌کند. یکی از دلایل محبوبیت سردار در بین رزمندگان جبهه مقاومت در عراق، لبنان و سوریه همین آشنایی با فرهنگ جامعه آنان است که سردار را جزوی از فرهنگ و جامعه خود تلقی می‌کنند و معناهای مشترک را به خوبی از رفتار غیرکلامی ایشان دریافت می‌کرده‌اند. عکس شماره (۷)، فرهنگ و برقراری ارتباط را نشان می‌دهد.

عکس شماره ۷. فرهنگ و برقراری ارتباط

۵- حریم خصوصی

فاصله گذاری به معنای فاصله های میان فردی و آرایش و ترتیب ارائه ی ارتباط گران، از نظر ویرجینیایی ریچموند و جیمز مک کروسکی شامل چهار حریم میان فردی می شود: حریم صمیمی، خصوصی ترین منطقه تعاملات، محدوده ای از لمس کردن با فاصله ۴۵ سانتی متر و کمتر، عشاق، دوستان بسیار نزدیک و اعضای صمیمی خانواده تنها کسانی هستند که به میل خود به آن ها اجازه می دهیم تا هر وقت که بخواهند وارد این حریم بشوند (ریچموند و کروسکی، ۱۳۸۷: ۲۳۸). حریم خودمانی - شخصی، که هنگام گفتگو با دوستان نزدیک و افراد فامیل رعایت می شود. شرکای تجاری بلند مدت ما هم می توانند از این حریم استفاده کنند. فاصله ۴۵ سانتی متر و کمتر حریم منطقه خودمانی - شخصی است (همان: ۲۸۳). حریم سوم از فاصله بیشتری برخوردار است. ۴۵ سانتی متر تا یک متر و ۲۰ سانتی متر که حریم اجتماعی - مشورتی نامیده می شود. حریمی برای انجام دادوستد، آموزش؛ فاصله بین معلم و دانش آموز یا والدین در مدرسه. چهارمین حریم، حریم عمومی است. فاصله ۳۶۰ سانتی متر و بیشتر، در سخنرانی های عمومی فاصله بین سخنران و جمعیت که حضور چندین هزار نفر هم امکان پذیر است، برای تعامل و ارتباط ضروری است. (همان: ۲۸۴).

سردار چه در دوران آرامش و در پشت جبهه و چه در دوران درگیری های با دشمن در خط مقدم جبهه، عشق و علاقه خود به فرماندهان و نیروهای تحت امر را با ارتباط در فاصله خصوصی بیان می کردند که نشان دهنده میزان نزدیکی او به افراد در جمع است. در عکس شماره (۸)، سردار دست بر شانه یکی از فرماندهان دارد و با در دست داشتن درخت و شاخه گل نوعی هماهنگی در برابر محبت به سرداران سرافراز را نشان می دهد.

عکس شماره ۸. فاصله صمیمی با فرماندهان

در عکس شماره (۹)، فاصله صمیمی با رزمندگان؛ همین ابراز محبت و دوستی عمیق را بین سردار سلیمانی با نیروهای تحت امرش در خط مقدم نبرد را مشاهده می‌کنیم. دستی که سردار بر صورت رزمنده مسن و درسنگر دفاعی دارد، نزدیک ترین فاصله و بیشترین رابطه محبت آمیز را بین فرمانده و رزمنده نشان می‌دهد.

عکس شماره ۹. فاصله با رزمندگان

در عکس شماره (۱۰)، نشانگر فاصله صمیمی در جبهه؛ جلسه فرمانده و نیروها در مکانی بسیار ساده، و نه در اتاق‌های مجلل و گران قیمت فرماندهان اروپایی و آمریکایی؛ بلکه بر روی زمین خاکی و کمترین وسایل و امکانات پذیرایی، که وجود یک بطری آب معدنی ساده بودن آن را نشان می‌دهد؛ برگزار شده است. بدیهی است که در چنین جمع صمیمانه ای فاصله اجتماعی جایش را به فاصله خصوصی می‌دهد.

عکس شماره ۱۰. فاصله صمیمی در جبهه

۶- ارتباط لمسی

لمس اغلب به عنوان راهی برای برقراری ارتباط بین سطح و قدرت مورد استفاده قرار می گیرد.

محققان دریافته اند که افراد با سطح بالا نسبت به افراد با سطح پایین تر، با فرکانس و شدت بیشتری به فضای شخصی دیگران حمله می کنند. اختلافات جنسیتی همچنین در چگونگی استفاده افراد از لمس برای برقراری ارتباط معنایی نقش دارد.

زنان تمایل دارند از لمس برای انتقال مراقبت، نگرانی و پرورش استفاده کنند. از طرف دیگر، مردان به احتمال زیاد از لمس برای ابراز قدرت یا کنترل دیگران استفاده می کنند.

در فرهنگ ایران - اسلامی، شهید نماد رستگاری، عرفان و نشانه مقاومت و حق جویی است. جان دادن در راه خدا بالاترین مقام یک انسان در جامعه اسلامی است و در غیاب شهیدان، سردار قاسم سلیمانی، با ادای احترام به بازماندگان شهدا، با ارتباطات غیر کلامی نهایت احترام و پاسداشت را برای شهدا بجای می آورند. در عکس شماره (۱۱) - ادای احترام به مادر شهید، سردار شهید سلیمانی که بالاترین مقام نظامی در سپاه قدس را دارد و دولت آمریکا از شنیدن نام او می لرزد، به احترام مادر شهید، در پیش پایش به سجده می افتد و پایش را می بوسد. این بالاترین جایگاه برای زن در یک جامعه اسلامی و بالاترین احترام و تکریم برای کسانی است که در راه خدا از جان و مال و فرزند خود می گذرند. خانواده شهیدان در هر مقامی که باشند برای سردار سلیمانی قابل احترامند. بوسه بر پای مادر شهید با در آغوش گرفتن فرزند شهید به مثابه فرزند خود؛ در عکس شماره عکس شماره (۱۲) - ادای احترام به فرزند شهید، معنای شهید و مقام و جایگاه او را در نزد فرمانده نشان می دهد.

عکس شماره ۱۱. ادای احترام به مادر شهید

عکس شماره ۱۲. ادای احترام به فرزند شهید

۷- ظاهر و پوشش

انتخاب رنگ، لباس، مدل مو و سایر عوامل موثر در شکل ظاهری نیز به عنوان ابزاری برای ارتباط غیرکلامی در نظر گرفته می‌شود. تحقیق در مورد روانشناسی رنگ نشان داده است که رنگهای مختلف می‌توانند حالات مختلف را برانگیزانند. ظاهر همچنین می‌تواند واکنش‌های فیزیولوژیکی، قضاوت‌ها و تفسیرها را تغییر دهد.

لباس و پوشش سردار بسیار ساده و غیرتشریفاتی بود. در هر مکانی لباسی را می‌پوشید که با فرهنگ آن محل سازگار است. چفیه که نماد و شمایل بسیجی مظهر مقاومت مردمی است، در عکس شماره (۱۳) - پوشش لباس، با فرهنگ مردم عراق بر سر سردار می‌نشیند تا همچون تاجی گرانهانشان دهنده وحدت امت اسلامی و برادری مسلمانان در برابر تروریسم جهانی و داعش تجاوزگر باشد. همین نماد در عکس شماره (۱۴) با فرهنگ ایرانی - اسلامی نشانه مقاومت و ایستادگی در برابر دشمن است.

عکس شماره ۱۳. پوشش لباس

عکس شماره ۱۴. چفیه نماد مقاومت و بسیجی بودن

۸- اشیاء (مصنوعات و زیورآلات)

اشیا و تصاویر نیز ابزاری هستند که می‌توانند برای برقراری ارتباط غیر کلامی مورد استفاده قرار گیرند مردم اغلب وقت زیادی را صرف تولید یک تصویر خاص می‌کنند و خود را با اشیایی که برای انتقال اطلاعات چیزهای مهم برای آنها طراحی شده‌اند احاطه می‌کنند.

برای مثال می‌توان از لباس فرم برای انتقال اطلاعات بسیار زیادی در مورد شخص استفاده کرد. یک سرباز فرم بسیجی، یک افسر پلیس لباس فرم می‌پوشد، و یک پزشک یک کت سفید آزمایشگاهی. در یک نگاه ساده، این لباس‌ها به مردم می‌گویند که شخص برای امرار معاش چه می‌کند.

مهمترین مصنوع شهید سلیمانی اشیاء نبودند او انسان‌هایی مبارز را در مکتب خود پرورش داد تا بدون آنکه سخنی بگوید پیامی مهم را به همه بگوید: ما ملت امام حسین ع هستیم. ائمه معصومین، از سنگ عقیق به عنوان نگین انگشتر استفاده می‌کردند و بر اهمیت آن در گشایش روزی و دفع بلا تاکید می‌نمودند.

امام حسن عسگری (ع) فرمودند: مومن پنج نشانه دارد که یکی شان در دست داشتن انگشتر در دست راست است که نشانه ایمان به شمار می‌رود.

در مورد همه انواع عقیق (اعم از سنگ عقیق با رنگ سبز) حدیثی از امام باقر (علیه السلام) روایت شده است. قال الباقر علیه السلام: یا بشیر آینَ اَنْتَ عَنِ الْعَقِيقِ الْأَحْمَرِ وَالْعَقِيقِ الْأَصْفَرِ وَالْعَقِيقِ الْاَبْيَضِ. فَأَنَّهَا ثَلَاثَةُ الْجِبَالِ فِي الْجَنَّةِ. فَمَنْ تَحْتَمُ بِشِيءٍ مِنْهَا مِنْ شَيْعَةِ آلِ مُحَمَّدٍ.

امام باقر (ع) به بشیر فرمودند: ای بشیر انگشتر عقیقت کجاست چه سفید چه زرد چه سرخ. این‌ها سه کوه در بهشت است، هر کسی انگشتری از آنها را به دست داشته باشد شیعه آل محمد به

حساب می آید. عکس شماره (۱۵) عقیق سبز نشانه شیعه بودن در زمینه رنگ مشکی و حالت خضوع سردار شهید معناسازی می کند و عکس شماره (۱۶) نشانه شهادت و با استناد به حدیث ذکر شده از امام معصوم (ع) وصل شهید به بهشت است.

عکس شماره ۱۵. اشیاء

عکس شماره ۱۶. انگشتر عقیق بیان ایدئولوژی اسلامی

در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق که پرسیده است: تحلیل نشانه- معناشناختی ارتباطات غیر کلامی حوزه های ارتباط غیر کلامی در عکس های شهید سردار سلیمانی چگونه است؟ می توان گفت در عکس ها ارتباطات غیر کلامی سردار سلیمانی کاملاً مشهود است و می توان آن ها را تحلیل کرد.

در پاسخ به سؤالات فرعی که ارتباطات غیرکلامی را در حوزه‌های مختلف جویا شده بود: تحلیل نشانه - معناشناختی ارتباطات غیرکلامی در ۸ حوزه حرکت‌شناسی، فرازبانی، حریم شخصی، پیام‌های بساویی، پوشش، رنگ، زمان و نشانه‌ها و نمادها در عکس‌های شهید سردار سلیمانی چگونه است؟

براساس یافته‌ها می‌توان گفت بجز دو حوزه زمان و حوزه فرازبانی؛ شش حوزه دیگر را می‌توان مشاهده و تحلیل کرد.

نتیجه‌گیری

حرکات بدنی، چهره، دست‌ها، لباس، اشیاء و... انواع رفتارهای غیرکلامی می‌توانند درانتقال معنی موردنظر فرستنده پیام به مخاطبان به شکل‌گیری یک ارتباط موثر و صمیمی بیانجامد. برقراری ارتباط میان فرمانده و نیروهای رزمی، چنانکه درنمونه ارتباطات غیرکلامی سردار شهید قاسم سلیمانی مشاهده شده الگویی مطلوب در ارتباطات انسانی تبدیل شده است که می‌تواند سرمشقی برای فرماندهان و رزمندگان جبهه مقاومت اسلامی باشد. یکی از رمزهای محبوبیت و موفقیت سردار سلیمانی را می‌توان در نشانه - معناشناختی عکس‌های برجای مانده از شهید، توصیف و تحلیل کرد. در این تحلیل، معنا از میان هشت حوزه ارتباطات غیرکلامی در الگوی دکتر علی اکبر فرهنگی، شش حوزه شامل: حرکت‌شناسی، حریم شخصی، پیام‌های بساویی، پوشش، رنگ، و نشانه‌ها و نمادها در عکس‌های نمونه مشاهده و تحلیل شدند. تنها دو حوزه فرازبانی و زمان به دلیل محدودیت تصاویر و عدم ثبت در عکس‌ها مشاهده نشد.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی محققان این دو حوزه که بیرون از تصاویر ثابت و با ویدیوها قابل بررسی هستند را تحلیل نشانه - معنا شناختی نمایند. همچنین دستاوردهای مطالعات در این زمینه برای نیروهای نظامی و انتظامی آموزش داده شود.

فهرست منابع

۱. ابوالقاسمی، محمد رضا (۱۳۹۳)، چالش‌های نشانه‌شناختی نقاشی و نقد نقاشی. نشریه هنرهای زیبا، شماره ۱۹ (۳).
۲. ایلشت یلم، سارا (۱۳۸۴)، «نشانه‌شناسی و طراحی». فصلنامه هنر، شماره ۶۳.
۳. آیت الهی، حبیب الله (۱۳۸۵)، «نشانه‌ها و نشانه‌شناسی»، مجله خیال شرقی، شماره ۳.
۴. بابک معین، مرتضی (۱۳۸۵)، «سیر زایشی معنا»، در: مقالات هم اندیشی نشانه‌شناسی هنر، (۱). تهران: فرهنگستان هنر.
۵. بارت، رولان (۱۳۹۶)، «عناصر نشانه شناختی»، مترجم فرزانه دوستی، در نشانه‌شناسی مقالات کلیدی، امیرعلی نجمیان، تهران: انتشارات مروارید.
۶. برت، تری (۱۳۹۸)، نقدعکس درآمدی بردرک تصویر، مترجم اسماعیل عباسی و کاوه میرعباسی، چاپ بیست و هفتم، تهران: نشر مرکز.
۷. برودن، ژان فرانسوا (۱۳۹۳)، «تصویر و حقیقت»، مترجم اعظم اسدزاد، در تحلیل نشانه معنا شناختی تصویر، حمیدرضا شعیری و گروه مترجمان، تهران: نشر علم.
۸. پیز، باربارا و آلن پیز (۱۳۹۷)، زبان بدن، چاپ چهاردهم، مترجم مریم شفق، تهران: نشر خلاق.
۹. پیز، آلن (۱۳۹۴)، زبان بدن چگونه از طریق حرکات بدن پی به افکار دیگران ببریم؟، چاپ دوم، مترجم زهرا نسیمی، قم: پدیده دانش.
۱۰. دادگران، سیدمحمد (۱۳۹۱)، مبانی ارتباطات جمعی، چاپ هیجدهم، تهران: انتشارات فیروزه.
۱۱. دانایی‌فرد، حسن؛ مظفری، زینب (۱۳۸)، ارتقا روایی و پایایی در پژوهش‌های کیفی مدیریتی. پژوهش‌های مدیریت. ۱(۱)، ۱۳۱-۱۶۲.
۱۲. دیانت، فرشته (۱۳۹۶)، «بررسی اهمیت نشانه‌شناسی (دلالت معنایی) در عکس‌های مفهومی»، مبانی نظری هنرهای تجسمی، اطلاعات شماره ۴، پاییز و زمستان.
۱۳. دوندرو، ماریا جولیل و گوران سونسون (۱۳۹۳)، «گروه مو، ۴۰ سال بلاغت، ۳۳ سال نشانه‌شناسی دیداری»، مترجم مرضیه مهربانی، در تحلیل نشانه معناشناختی تصویر، گروه مترجمان، تهران: نشر علم.

۱۴. ریچموند، ویرجینیایی و جیمز سی. مک کروسکی (۱۳۸۷)، رفتار غیر کلامی در روابط میان فردی در رسانه‌ی ارتباطات غیر کلامی، مترجم فاطمه سادات موسوی و ژیللا عبدالله پور، تهران: دانژه.
۱۵. ساغروانی، سیما (۱۳۹۳)، تبیین مفهوم «ظرفیت مازاد سازمانی»، پیرامون سرمایه روان‌شناختی کارکنان: استراتژی نظریه داده‌بنیاد (رساله دکتری). قابل بازیابی از گنج، پایگاه اطلاعات علمی ایران.
۱۶. ستینگل، ورنر همر (۱۳۹۶)، «مبانی نشانه‌شناسی»، مترجم مسعود فرهنگدفر، در نشانه‌شناسی مقالات کلیدی، امیرعلی نجومیان، تهران: انتشارات مروارید.
۱۷. شاد قزوینی، پریسا (۱۳۹۶)، تحلیلی تطبیقی بر ساختار و فرم در آثار نقاشی دفاع مقدس و جنگ جهانی اول. فصلنامه مبانی هنرهای تجسمی، (۳).
۱۸. شعیری، حمیدرضا (۱۳۸۵ و ۱۳۸۶)، «بررسی سطوح شناختی گفتمان»، فصلنامه علمی - پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء (س)، ۱۶ و ۱۷ (۶۳ و ۶۴)، زمستان و بهار، صص ۱۵۹-۱۴۱.
۱۹. شعیری، حمیدرضا (۱۳۸۸)، «از نشانه‌شناختی ساختگراتا نشانه - معناشناختی گفتمانی»، فصلنامه نقد ادبی، سال ۲، شماره ۸، زمستان.
۲۰. فرهنگی، علی‌اکبر (۱۳۹۵)، ارتباطات غیر کلامی، چاپ دوم، تهران: انتشارات میدانچی.
۲۱. محسنیان‌راد، مهدی (۱۳۶۹)، ارتباط‌شناسی ارتباطات انسانی (میان فردی، گروهی، جمعی)، تهران: سروش.
۲۲. نداف، الهام (۱۳۹۹)، تحلیل فرآیند نشانه - معناشناختی اخلاق و اخلاقیات در سینمای ایران با محوریت سه فیلم (ابد و یک روز، جدایی نادر از سیمین و کپی برابر اصل)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد تبلیغ و ارتباطات فرهنگی، دانشکده فرهنگ و ارتباطات دانشگاه سوره، استاد راهنما دکتر حمیدرضا شعیری، استاد مشاور، دکتر رامتن شهبازی.
۲۳. ولز، لیز (۱۳۹۶)، گزیده‌ای از مهم‌ترین متون نظری عکاسی در قرن بیستم، مترجم مجید اخگر، تهران: انتشارات سمت.
۲۴. ویکی‌روان (۱۳۹۶)، «آلبرت محرابیان با قانون طلایی ارتباط»، در:

<https://www.wikiravan.com/%D8%A2%D9%84%D8%A8%D8%B1%D8%AA-%D9%85%D8%AD%D8%B1%D8%A7%D8%A8%DB%8C%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D8%A7-%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86-%D8%B7%D9%84%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D8%A7%D8%B1%D8%AA%D8%A8%D8%A7%D8%B7/>

۲۵. هارجی، اون، کریستین ساندروز و دیوید دیکسون (۱۳۷۷)، **مهارت‌های اجتماعی در ارتباطات**

میان فردی، مترجم خشایار یگی و مهرداد فیروز بخت، تهران: انتشارات رشد.

26. Fisk, J.(1982), Introduction to communication studies, Methuen, London.
27. Glaser Barney, G., & Strauss Anselm, L. (1967). The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research. **New York, Adline de Gruyter.**
28. Glaser, B. (1978). Theoretical sensitivity. **Advances in the methodology of grounded theory.** Sociology Press, Mill Valley.
29. Holli, B. and Calabrese, R. (1991), Communication and education skills:the dietitan, s guide, Lea and Febiger, Phildelphia.
30. Kadunc, T, (1991), "Teachers, nonverbal skills and communication research", The Global Educator,11, 2-4.
31. Maisonneuve, Jean, (1975), "Sociology of MassGommunications" P. U .F.
32. Mehrabian, Albert (1971), Sailent Message,California:Waorth Publishing.
33. Wiemann J, and GIES, H. (1988),"Interpersonal communication" in. M.Hewstone, W.Strobe, J. p, Codol and G. Stephenson (eds), Introduction to social psychology Basil Blackwell, Oxford.